

Referatet er gått tapt.

Her gjengis derfor protokollen som ble ført under møtet og utdrag av referatet som finnes i Riksarkivet.

FORHANDLINGSPROTOKOLL FOR MØTER FOR LUKKEDE DØRER
STORTINGET 1914

Dato:	SEP nr.	Kart nr.	Stemme- tall	Stortingets beslutninger
15.08				holdt stortinget møte for lukkede døre.
			Enst.	Paa forslag af præsidenten besluttedes Statsraadets medlemmer har adgang til mødet.
			Enst.	Der forelaa til behandling indst. S. LXIII - fra den forstærkede budget-og militærkomite angaaende forføininger til hævdelse af rigets nøitralitet.
			Enst. Med 96 mod 22	Indst. 1 vedtaget.
			Enst.	" 2 "
			Enst.	" 3 a + b vedtaget.
			Enst.	Efter forslag af præsidenten: forhandlingerne om sagen hemligholdes. Konklusjonen med følgende tilføielse: "et mindretal paa 22 medlemmer stemte for at punkt 2 skulde faa saadan lydelse: Regjeringen bemyndiges til at udrede de udgifter, som i tilfælde maatte foranlediges ved avløsning av de indkaldte mandskaber" offentliggjøres.
				Mødet sluttet.
				Årstad Ivar Tveiten

Riksarkivet, Utenriksdepartementet, P12-A, Boks 5543:

Gjenpart

av stenografisk referat av utenriksministerens uttalelser i Stortinget 15. august 1914 i møte for lukkede døre.

Utenriksminister Ihlen: Enhver vet jo, at Norge bestræber sig for at føre en helt ut nøytral politik til alle kanter, og jeg kan si, at vi har været i den heldige tilstand, at der er ingen som har mistænkt os for noget andet. Blandt stormagterne vet man, at det er Norges mening at være helt ut nøytral. Allikevel er der jo i en situation som nu farer for Norge, det kan ikke negtes.

Da utviklingen begyndte at gaa med den rivende hurtighet, som den gjorde, stod det for mig, at der fra to sider kunde utvikle sig farer for os. Det var først den fare, som laa deri, at Sverige vilde slutte en alliance med Tyskland. Man kan si, at det er ikke det svenske folks mening og ønske, deri er jeg ganske enig. Men jeg vil ikke lægge skjul paa, at der er folk i Sverige for hvem det staar som noget lokkende at gaa i en krig mot Rusland, der er lag i det svenske samfund, som har ønsket det, og det er ogsaa bekjendt for de europæiske stormagter. Jeg kan her si, at Sverige har været utsat for pres, og der har været sagt til Sverige, at nu fik de si, hvad de vilde. Sverige har ikke hat det saa godt som Norge i den sidste tid, og jeg vil ikke lægge skjul paa - dette er jo et hemmelig møte - at en av de ting, som Sverige har opnaadd ved overenskomsten med os, det er at Sverige paa den maate høitidelig har kunnet si til Europa, at det er Sveriges mening at være helt og fuldt nøytral; og ingen av os tviler jo paa at det hele store svenske folk er enig i, at det er den rette politik for Sverige, den politik, som Sverige fører, og det er ganske visst hele det svenske folks mening at fortsætte den politik. Men det kan jo tænkes, at Sverige ved en eller anden kombination kan bli tvungen ind i en alliance, og da gaar overenskomsten mellem Sverige og Norge ut paa, at skulde et saadant tilfælde indtræffe, saa skal der ikke føres krig mellem Sverige og Norge. Det er det, vi har ønsket og det er det vi har opnaadd ved den overenskomst vi har sluttet med Sverige. Det er ikke tvil om, at den overenskomst er fuldt loyalt ment fra begge sider, saa vi forsaavidt skulde være fuldt garderet.

Men der er ogsaa en anden fare, som kan indtræffe og det er den, at en av de krigførende magter, jeg tænker paa Tyskland og England, vilde ha en eller flere havner paa den norske kyst. Der kan bli store slag i Nordsjøen, vi vet jo endnu ikke, hvad der kan ske. En flaate er slaat og søker ind til den norske kyst og kommer ind der og den anden part forlanger, at vi skal jage flaaten ut eller desarmere den, og har vi ikke magt og midler til det, saa kan vi komme bort i store vanskeligheter. Det er ikke bare et fantasifoster jeg snakker om her. Vi vet, at en engelsk flaate har reist rundt Norges kyst i de sidste uker, vi vet at den har været oppe ved Statt og vi vet, at den har været nede ved Stavanger. Der var fortalt til England, at der ved Statt skulde ligge et tysk kullager, hvor de tyske krigsskibe kunde forsyne sig. Det tror jeg er grunden til, at de visiterte deroppe. De gik ind paa vort

sjøterritorium; det er dem ikke forbudt. Men de stanset skibe der, og det er brudd paa nøytraliteten. Noget lignende er ogsaa gjort ved Stavanger, hvor det var meldt, at der skulde være 4 tyske undervandsbaater. Admiralen meldte mig, at der var set 4. Senere sa han, at det var 2, og ved senere undersøkelse viste det sig, at der ikke hadde været nogen. Men dette var formentlig anledningen til, at de engelske skibe undersøkte meget nøie. Dette har staat omtalt i vestlandsaviser. Det var saa heldig for os, at de ikke fandt noget tysk krigsskib. Men la os tænke os, at de hadde fundet tyske krigsskibe paa norsk sjøterritorium og var begyndt at skyte; og hadde de fundet tyske krigsskibe, var det rimelig, at de var begyndt at skyte. Da hadde vi med engang hat krigen paa vort territorium - og hvad saa? Vi ser, faren er ikke langt borte.

Det blev nævnt av hr. Castberg, at man muligens burde gjøre en henvendelse til præsident Wilson. Ja, det er jo meget pent, det som præsident Wilson later til at ha gjort - officielt har vi ikke faat nogen meddelelse om det; men det har jo staat omtalt i aviserne. Jeg vil imidlertid si, at jeg tror ikke tiden endnu er inde til dette; men jeg tror, den tid kan komme, da det kan være nyttig, at Norge og de andre smaastater optræder, og jeg har hat øinene aapne for det alt i lang tid. Jeg kan si det her, at jeg har hat en tilfældig anledning til at sende et bud til præsidenten for den schweiziske republik, og jeg har gjort opmerksom paa, at vi er villige til at gjøre alt, hvad der kan gjøres i denne retning. Og jeg hadde for et par dager siden anledning til at sende et specielt bud med en mand, som reiste her fra Kristiania direkte til utenriksminister Grey i London og derfra til præsident Poincaré i Paris, og jeg har ogsaa der benyttet anledningen til at gjøre opmerksom paa, at er der noget, som vi kan gjøre i en eller anden retning, er vi villige til at gjøre alt mulig. Jeg tror, at naar vi fremholder dette, og naar vi muligens arbeider sammen med de andre smaastater, vil den tid kanske komme, da det kan være riktig, at der sker en henvendelse; men jeg tror ikke, at forholdene er modne endnu. Jeg er imidlertid fuldt opmerksom paa den side av saken.

Saa vil jeg gjøre opmerksom paa, at, som nævnt før, har repræsentanter for 4 av de stormagter, som nu er i krig i Europa, England, Frankrig, Tyskland og Rusland - Østerrig har vi jo ikke noget videre med - likeoverfor mig høitidelig erklæret, at deres lande vil respektere vor nøytralitet, og jeg tror, det er deres mening at gjøre det. Men jeg har før pekt paa, hvad der kan ske efter et slag i Nordsjøen, og hvad der ikke ske, f.eks. efterat den engelske flaate har ligget hele vinteren i Nordsjøen og slitt vondt? Da kan man si, at nu maa man ha en norsk havn at forsyne sig fra. Der kan ske saa meget. For øieblikket tror jeg, det er magternes mening at respektere vor nøytralitet. Men, det vil jeg gjøre opmerksom paa, at

alle disse 4 stormagtsrepresentanter hver for sig har spurt mig, om det er Norges hensigt at forsvare sin nøytralitet, saa ikke enhver, som vil, kan gaa ind og krænke den, og jeg har maattet svare, at vi helt ut vil forsvare vor nøytralitet. Vi har ogsaa likeoverfor Sverige forpligtet os til til det yderste - netop det ord brukes - at forsvare vor nøytralitet, og det er vi ogsaa nødt til at gjøre - ikke bare til at si det, men ogsaa til at gjøre det. Men naar det er saa, og det maa alle indrømme, det er - vi kan alle interessere os for fredsbevægelsen; men for øieblikket er situationen den, at vi maa forsvare vor nøytralitet - mener jeg, at hele Stortinget maatte kunne samle sig om denne post 2, at "regjeringen bemyndiges til at utrede de utgifter, som i tilfælde maatte bli foranlediget ved indkaldelse av den del av rikets stridskræfter, som maatte vise sig nødvendig til sikring av rikets nøytralitet". Jeg tror, at den bemyndigelse bør regjeringen faa.

Jeg tror, man trygt kan peke paa det, som er gjort. Straks før Tysklands krigserklæring til Rusland var kommet - Østerrigs til Serbien var kommet, og vi saa det brygge op, og at det kunde bli baade til det ene og det andet - hadde vi indkaldt artilleristerne paa vore fæstninger. Efterat krigserklæringen var kommet om natten, blev dækningstropper i fuld utstrækning indkaldt inden søndag middag kl. 1. Det, som er gjort, vil visst alle indrømme er nødvendig, og paa den anden side, tror jeg ogsaa, alle maa indrømme, at ikke noget er undlatt, som det var nødvendig at gjøre, og paa samme maate vil det naturligvis gaaes frem videre. Regjeringen vil ikke gjøre noget, og spesielt vil der ikke av Utenriksdepartementet bli stillet opfordring om at der skal gjøres noget, som ikke er nødvendig; men det, som regjeringen synes er nødvendig for at forsvare vor nøytralitet, maa man ogsaa gjøre, og jeg synes, det vilde være heldig, om Stortinget enstemmig vilde gi regjeringen bemyndigelse til at forsvare vor nøytralitet. Det er det, vi vil allesammen og derom maatte vi kunne samle os.